

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Asikainen, E. 2017. Opitaan yhdessä kestävästä kehityksestä. Teoksessa TAMK-konferenssi - TAMK Conference 2017. Learning and working together. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 227-233.

DOI / URL: <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/Muut/TAMK-Conference2017.pdf>

30. OPITAAN YHDESSÄ KESTÄVÄSTÄ KEHITYKSESTÄ

Tiivistelmä

Koulutusorganisaationa tärkein vaikutuksemme maailmaan on se, millaisia nuoria ammattilaisia tuotamme työelämään. Yksi tärkeä kompetenssi tämän hetken maailmassa on kestävän kehityksen edistäminen – kyky toimia kestävämmän maailman rakentamiseksi. Opetussuunnitelmien välitarkistuksen yhteydessä tehdyn kyselyn perusteella tilanne on vaihteleva eri koulutuksissa, mutta huomion kiinnittäminen aiheeseen tuotti ehdotuksia ja oppimista siitä, mitä kestävä kehitys tarkoittaa eri aloilla. Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa vaatii myös opettajilta oivalluksia siitä, miten omalla opetus- ja ammattialalla voi edistää ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään maailmaa. Näitä oivalluksia voi syntyä esimerkiksi kestävän kehityksen ryhmän jäsenen johdolla pidettävässä työpajassa.

Tausta ja tavoitteet

Kestävän kehityksen periaatteet määriteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1987, 30 vuotta sitten. Siitä lähtien kestävyiden eri näkökulmia on määritelty yhä uudelleen ja täsmennetty. Uusimmat YKn kestävän kehityksen tavoitteet julkaistiin syksyllä 2016 (YK 2016). Yksi tavoite on, että vuoteen 2030 mennessä kaikki oppijat saavat kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot, ns. globaalit kansalaistaidot (Rekola 2017).

TAMKissa ollaan jo melko pitkällä kestävästä kehitystä edistävällä koulutuksessa. Syksyllä 2015 tehdyssä kestävästä kehityksen yhteiskuntasitoumuksessa TAMK lupaa toimia energia- ja resurssitehokkaasti sekä kouluttaa kestävästä kehityksen periaatteet sisäistäneitä ammattilaisia. (Tampereen ammattikorkeakoulun yhteiskuntasitoumus 2015).

Kestävästä kehitystä edistävä koulutus määritellään koulutukseksi, joka johtaa kykyyn toimia kestävästä kehityksen puolesta. Se ei ole pelkästään koulutusta siitä, mitä kestäväällä kehityksellä tarkoitetaan, vaan koulutusta, joka tekee opiskelijoista kestävämmän maailman ja tulevaisuuden rakentajia. Tämä tarkoittaa tietojen lisäksi taitoja tehdä päätöksiä ja toimia kestävästä kehityksen edistämiseksi (Holm 2014, 18–19).

Kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen keskeinen sisältö ja siihen liittyvät taidot vaihtelevat väistämättä aloittain ja tutkinnoittain. Koulutusaloista riippumattomia kestävästä kehityksen edistämiseen liittyviä taitoja ovat kuitenkin systemaattinen ja holistinen ajattelu, ongelmanratkaisu sekä kriittinen ja luova ajattelu, jotka liittyvät viestintään, tiimityöhön sekä kykyyn toimia muutosagenttina. Lisäksi kyky toimia monialaisessa ryhmässä ja ymmärtää erilaisia näkökulmia on olennainen kestävästä kehityksen edistämiseen liittyvä taito (Holm 2014, 19).

Kirjoituksen tavoitteena on herättää pohdintaa ja keskustelua mahdollisuuksista toteuttaa kestävästä kehitystä edistävää koulutusta sekä saada aikaan muutoksia. Aineistona käytetään vuoden 2016 opetussuunnitelmien välitarkistuksen yhteydessä koulutuksille tehtyä kyselyä kestävästä kehityksen toteutumisesta opetussuunnitelmissa.

Kysely kestävästä kehityksestä opetussuunnitelmien välitarkistuksessa

Lukuvuonna 2015–2016 toteutetussa opetussuunnitelmien välitarkastelussa kysyttiin koulutuksien näkemyksiä digitalisaation, kansainvälistymisen ja monikulttuurisuuden sekä kestävä kehityksen näkökulmista opetussuunnitelmissa. Jokaisesta teemasta oli muutama apukysymys. Kestävä kehityksen näkökulman apukysymykset olivat:

- Miten kestävä kehitys näkyy koulutuksen opetussuunnitelmassa?
- Millainen merkitys kestävään kehitykseen liittyvällä osaamisella on ammatilliselle identiteetille ko. alalla?
- Millaista kestävään kehitykseen liittyvää tietoa koulutukseen sisältyy?
- Miten kestävä kehityksen edistämisessä olennaisia taitoja, esimerkiksi ongelmien määrittelyä ja ratkaisua ja muutoksen hallintaa opetetaan koulutuksessa?

Näiden kysymysten avulla koulutuksia haluttiin opastaa ajattelemaan kestävä kehitys monipuolisesti. Kysymyksiin liittyi myös johdantoteksti, jossa määriteltiin kestävä kehitys seuraavasti: Kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että jätämme tuleville sukupolville yhtä paljon mahdollisuuksia kuin meillä on ollut, ellei jopa enemmän. Kestävä kehityksen kannalta on tärkeä vahvistaa erityisesti inhimillistä ja sosiaalista pääomaa eli yhteiskunnan ja kansalaisten innovaatio- ja muutoksenhallintakykyä fyysistä pääomaa niin, ettei luontopääoma vähene, vaan se tuottaa ihmisille luontopalveluja sukupolvesta toiseen. (Ympäristöministeriö 2016).

Koulutukset vastasivat kysymyksiin parhaaksi katsomallaan tavalla, arvioivat opetussuunnitelmatason muutostarpeet ja veivät ne opetussuunnitelmiin.

Koulutusten näkemykset kestävästä kehityksestä edistävistä koulutuksesta

Monissa koulutuksissa kestävä kehitys on pohdittu jo paljon ja se tunnustetaan tärkeäksi osaksi ammattitaitoa, esimerkiksi liiketaloudessa, rakentamisen koulutuksissa ja metsätaloudessa. Toisaalta esim. terveyspalveluissa asia näytti olevan alussa. Myös joissain rakentamisen sekä taiteen, musiikin ja median koulutuksissa vaikutti olevan vaikeuksia tunnistaa kestävä kehitys liittyviä kompetensseja. ICT-ala taas toi esille selkeitä rishtiitoja muiden arvojen välillä. Niidenkin tunnistaminen on hyvä lähtökohta kestävä kehitys työssä etenemiselle.

Joissain koulutuksissa tunnistettiin hyvin substanssit, mutta ei kestävä kehitys liittyviä taitoja. Joissain, esimerkiksi liiketaloudessa ja tekniikassa taitoja taas pidettiin itsestään selvänä, sisään rakennettuna työskentelytapana. Vaihtelua on siis runsaasti, ja samalla vertaisoppimisen mahdollisuuksia koulutusten välillä.

Niissäkin koulutuksissa, joissa kestävä kehitys koetaan läpileikkaavaksi ja hyvin mukana olevaksi teemaksi näyttää vastausten perusteella olevan taipumusta lähestyä aihetta jostain tietystä näkökulmasta ja unohtaa muut. Esimerkiksi ekologisen kestävyiden näkökulma korostuu metsätaloudessa ja rakentamisessa, vaikka molempiin liittyy myös sosiaalisen ja taloudellisen kestävyiden näkökulmia.

Vastauksissa tuotiin esille myös se, että kun opetussuunnitelmatekstit pyritään pitämään lyhyinä, on vaikea kirjoittaa tekstihin kaikkia tärkeitä näkökulmia, esimerkiksi ajatusta kestävän kehityksen edistämisestä. Toisaalta pelkkä rastin laittaminen opsiin tarkoittamaan, että opintojaksolla pyritään kestäväää kehitystä edistävään koulutukseen, ei välttämättä avaudu opintojaksoa suunnittelevalle uudelle opettajalle.

Kaikkea kestäväään kehitykseen liittyvää asiaa ei edes tarvitse kertoa opetussuunnitelmatasolla. Esimerkiksi geneeristen taitojen oppimiseen liittyvät opetusmenetelmät kuvataan usein vasta toteutussuunnitelmassa. TAMKissa on myös hyviä esimerkkejä projekteista, joissa on konkreettisesti edistetty kestäväää kehitystä ja samalla opittu edistämiseen liittyviä taitoja. Esimerkiksi talotekniikan projekteista on käytetty TAMKin rakennuksia energiatehokkuuden parantamisen living labina (Pihlajamaa 2016). Vuoden 2016 aikana Demolan jameihin on sisältynyt green jam, jossa on käsitelty kestävän kehityksen teemaa osana projekteja. Yleisesti ottaen kaikki moniammatilliset projektit kehittävät kestävän kehityksen edistämisessä tärkeää taitoa ottaa huomioon useita näkökulmia ja työskennellä erilaisten ihmisten kanssa. Yksi hyvä esimerkki tällaisesta toiminnasta ovat teollisuusteknologian yhteiset projektit (Asikainen & Viskari 2016).

Työpajoilla oppimaan lisää kestävästä kehityksestä

Tulosten perusteella on ilmeistä, että ainakin osassa koulutuksia on epäselvää, mitä kestäväää kehitystä edistävä koulutus voisi kyseisellä alalla tarkoittaa. Tällöin voi olla hyvä pyytää kestävän kehityksen ryhmästä fasilitaattoria esimerkiksi koulutusohjelmakokoukseen auttamaan koulutusta asian selventämisessä. Samantapaista mallia on käytetty laajasti esimerkiksi Novian ja Tampereen yliopiston opetussuunnitelmaprosesseissa pohdittaessa kestäväää kehitystä edistävää koulutusta (Holm 2014).

Koulutuksista yksi, fysioterapian koulutus, kutsui kestävän kehityksen ryhmän jäsenen mukaan yhteen koulutusohjelmakokoukseen, jossa käsiteltiin opetussuunnitelman uudistamista. Kokouksessa keskusteltiin yhdessä kestävän kehityksen perusperiaatteista, jonka jälkeen opettajat miettivät, miten nämä periaatteet liittyvät fysioterapeutin ammatilliseen osaamiseen. Tämän jälkeen ryhdyttiin pohtimaan sitä, mihin kohtaan opetussuunnitelmaa ja millä tavoin asiat kirjataan. Tuloksena kestävän kehityksen teema sisällytettiin yhdeksi näkökulmaksi ammatilliseen kasvuun. Lyhyellä, yhteensä noin tunnin alustuksella, ryhmätyöskentelyllä ja keskustelulla pystyttiin luomaan yhteisymmärrys alalla tärkeistä kestävän kehityksen edistämisen kompetensseista ja löytämään tapa kehittää niitä tietoisesti koulutuksen aikana.

Lopuksi

Kestävän kehityksen edistäminen on ammattietiikkaan ja globaaliin vastuuseen liittyvä kompetenssi. TAMK on yhteiskuntasitoumuksessaan luvannut kouluttaa ammattilaisia, jotka kykenevät edistämään kestävää kehitystä omalla alallaan. Koulutuksessa voidaan tarvita taitoa tunnistaa kestävään kehitykseen liittyviä sisältöjä ja ammatillisia taitoja. TAMKin kestävän kehityksen ryhmän jäsenet ovat valmiita auttamaan tässä. Samalla myös kestävän kehityksen ryhmän jäsenet oppivat lisää siitä, mitä kestävä kehitys voi olla ja voivat paremmin raportoida koulutukseen liittyvien yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden toteutumisesta.

Lähteet

ASIKAINEN, E. & VISKARI, E-L. 2016. TAMKIn Teollisuusteknologia-yksikkö toteutti monialaiset projektiopinnot. TAMKjournal 9.6.2016. Luettu 13.1.2017. <http://tamkjournal.tamk.fi/>

HOLM, T. 2014. Enabling Change in Universities. Turun Yliopiston julkaisuja Ser.AII osa 289. Turku: Turun yliopisto.

PIHLAJAMAA, P. 2016. TAMK-kampus koulutusympäristönä energia-tehokkuusopinnoissa. UAS-journal 4/2016. Luettu 13.1.2017. <https://uasjournal.fi/>

Tampereen ammattikorkeakoulun yhteiskuntasitoumus 2015. Sitoumus2050. Luettu 14.1.2017. <https://sitoumus2050.fi/commitment/tampereen-ammattikorkeakoulun-yhteiskuntasitoumus-1>

Rekola, S. 2017. Globaalit kansalaistaidot ovat kestävän kehityksen edellytys. 2.1.2017. Luettu 14.1.2017. <http://kestavakehitys.fi/ajankohtaista>

YK 2016. Agenda 2030 – kestävän kehityksen periaatteet. Luettu 14.1.2017. <http://yk.fi/sdg>

Ympäristöministeriö 2016. Mitä on kestävä kehitys? Luettu 14.1.2017. http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys